

Sisällys

ESIPUHE 9

JOHDANTO 11

Peruukintekijät ja kampaajat kulttuurin katveessa 11

Peruukkien aika ja ammattilaisten elämänpiiri tutkimuskohteina 17

Peruukintekijöitä, kampaajia ja elämäntilannetta koskevan tiedon rakentuminen 20

PERUUKINTEKIJÖIDEN JA KAMPAAJIEN AIKA 23

Uranuurtajat ja professionalisoituminen 23

Ammattitaidon levittäminen 28

AMMATTIKUNNAT, PROFESSIONALISMI JA MERKANTILISMI 37

Ammattilaisten privilegit ja ammatillinen eriytyminen 37

Peruukintekijöiden ammattikunnan perustaminen 39

Ammattikuntien säännöt ja virkailijat 44

Ammattikuntien kokoukset, omaisuus ja tehtävät 47

Valtio korporativismin ja professionalismin edistäjänä 51

Ammattiyhteisö ja korporativismi 55

Ammattikunta solidaarisena yksikkönä 57

PERUUKINTEKIJÖIDEN OPPIPOJAT 59

Oppipoikien aseman säätelyn periaatteet 59

Oppipoikien määrää koskevat rajoitukset 61

Pestautumisikä 62

Peruukintekijän oppiin päätyneiden varhempi kasvuympäristö 64

Oppisopimuskoulutus taloudellis-sosiaalisten ongelmien torjunnassa 68

Oppisopimus 69

Isännän ylläpidossa, valvonnassa ja suojeluksessa 73

Oppipojan työ 74

Karkurit ja petturit 78

Kisälliksi eteneminen 80

Elämäntilannetta uudelleensuuntaaminen 81

PERUUKINTEKIJÄKISÄLLIT 86

Kisällien aseman ja työn säätelyn periaatteet 86

Kisällinkierros, onnenetsintä ja ammatillinen pätevyys 87

Kisällin palkkaaminen ja työsopimus 92
Säädely työ- ja vapaa-aika sekä säätelemätön sosiaalihuolto 97
Verstaskisällit 100
Avioituminen elämänkulkua määrittävänä tekijänä 102
Mestariksi eteneminen 104
Kisällien muut uravaihtoehdot 108

HIUSTENPUNOJATTARET 114

Hiustenpunojattarien koulutus ja värväminen 114
Hiustenpunojattaret edullisena työvoimareservinä palvelijan asemassa 117
Hiustenpunojattaret itsenäisinä ammatinharjoittajina 119

MESTARIT JA PORVARIT 120

Porvarinoikeuksien haku ja edellytykset 120
Vapaamestarit 124
Kisälliporvarit, kontingenttiporvarit ja asukkaat 126
Monopoliin suosikkijärjestelmä ja valta 127
Porvaristatuksen edut ja velvollisuudet 131
Avioliiton taloudellissosiaalinen merkitys 134
Porvarimestarin varustus ja investoinnit 136

KAMPAAJAT, KÄHERTÄJÄT JA HIUSTENLEIKKAAJAT 142

Ammattilaiset vailla virallista asemaa 142
Pyrkimykset kohottaa kampaajan ammatillista arvostusta 145
Kampaaja- ja hiustenleikkaajaporvarit 149
Sosiaalinen asema, työvälineet, asuminen ja ansainta 151

NURKKAMESTARIT, SOTILASPERUUKINTEKIJÄT JA MAASEUDUN AMMATTILAISET 154

Nurkkamestarit ammattikuntajärjestelmän ongelmana 154
Sotilasperuukintekijät 159
Maaseudun peruukintekijät ja kampaajat 161

NAISET ITSENÄISINÄ AMMATINHARJOITTAJINA 165

Peruukintekijättäret ja kampaajattaret 165
Hiustenostajattaret 170
Lesket verstaiden väliaikaisina haltijoina 172
Lesket peruukintekijäporvareina 177

KÄSITYÖLÄISPERHE TYÖ- JA SOSIAALISENA YHTEISÖNÄ 180
Verstaiden, ammattikuntien ja kotitalouksien patriarkaalinen järjestys 180
Jälkikasvun sijoittuminen hiusalalle 183
Työkyvyttömyys, vanhuus ja kuolema 188
Peruukintekijämestarin lesken aseman järjestäminen 192
Huono-osaiset kisällien ja kampaajien lesket 196
Sosiaalinen elämänpiiri 198

TYÖ JA TOIMEENTULO 202

Peruukkien valmistus 202
Asiakassuhteet ja taloudellisen menestymisen ehdot 207
Tilinpito 215
Käsityön taloudellinen kannattavuus 217
Puuterinvalmistus, ravintolatoiminta, kiinteistösjoittaminen ja
pankkiiritoiminta sivuelinkeinoina 220
Peruukintekijästä kaupparvariksi, tehtailijaksi ja ravintoloitsijaksi 226

PERUUKKIAJAN LAKKAAMINEN JA AMMATTILAISTEN ELÄMÄNKULKU 231

Muodin muutos ja työtilaisuuksien katoaminen 231
Proletarisoituminen ja perikato 236
Poliittinen radikalisoituminen 238
Mihin päädyttiin, kun työt loppuivat 242

Viitteet 245
Lähteet ja kirjallisuus 301
Kirjoittaja 326
Abstract 327
Henkilöhakemisto 328
Paikannimihakemisto 337